

les alqueries pèdia

Fitxa per lesalqueriespèdia / Museu de memòria oral

Nom/Cognom	Don Octavio Sebastián García
Data de naixement	12 d'agost de 1926
Títol	<i>Don Octavio, experiències com a metge al poble des de 1963</i>
Categories	Salut, treball, postguerra, segregació, home
Data i lloc de l'entrevista	Dimarts 22 de maig de 2018, clínica de l'entrevistat
Entrevistador	Nelo Vilar
Enllaç	https://youtu.be/IEuHHnARUEM
Extracte	https://youtu.be/FZ-01DsET2A

Sinopsi: Entrevistem a Don Octavio, metge de Les Alqueries des de 1963 fins a la seua jubilació. Ens conta els canvis en l'estructura i els costums del poble, com afectà la segregació a l'exercici de la seua professió i moltes curiositats sobre com era ser un metge rural en els anys 60, 70 i 80.

Resum / Transcripció:

Don Octavio va nàixer a l'Alcúdia, poble que s'estima molt. Així i tot, la guerra civil l'agafà a Madrid amb la seua família, per causa de la professió de son pare. Els bombardejos a la capital els obligaren a tornar a l'Alcúdia, on va romandre fins que acabà la carrera de medicina.

En un principi, la seua intenció era exercir a València o tan prop com fóra possible. Va estar un temps intentant entrar al col·legi de metges de València, però no hi havia vacants i arribà un moment que necessitava treballar. A sa casa, ens conta, ja estaven massa escorreguts, com va passar en general en eixa època. La postguerra va ser una mala època per a nosaltres, diu, per als perdedors. Acabà al col·legi de metges de Castelló gràcies a un cosí, que li avisà que hi havia una vacant a Cincorres. Ens conta com s'organitzaven per anar apropant-se a València. Continuava presentant-se a concursos precisament per això. En eixe moment ja era complicat aconseguir una plaça a València. Ens conta que, abans del de les Alqueries, el seu últim nomenament va ser a Morella.

El secretari del col·legi de metges de Castelló li va suggerir que demanara plaça a les Alqueries, perquè un company es retirava. Ens conta amb humor que ell li digué que allí només hi havia una carretera. Finalment va demanar la plaça a les Alqueries i es va quedar. En eixe moment hi havia tres carrers i la resta eren barris. També hi eren els panys [5 min.].

Quan arribà a les Alqueries, l'any 1963, la gent es coneixia més pels malnoms que pels cognoms. Ens conta algunes anècdotes sobre els malnoms i com, en ocasions, li resultava incòmode gastar-los amb gent que no coneixia, al demanar que anara a atendre'ls deixaven a la seua dona el malnom i no el cognom com a referència. Ell, que no coneixia els cognoms, no tenia més remei que dirigir-se a ells amb el malnom i ho passava malament. Si li hagueren donat a triar ell haguera sigut metge de família. El tractament familiar al poble li agradava molt i conta que s'ha sentit molt a gust.

Ens conta com en eixe moment la zona era bàsicament agrícola, no hi havia carrers ni clavegueres i hi havia àrees a les que no es podia accedir de cap manera amb cotxe; això generava moltes dificultats, com per exemple el fang quan plovia. Parla que treballava molt a gust i com ho passaven de bé, de la familiaritat amb què es treballava...

TREBALLAR COM A METGE AL POBLE

En un principi no hi havia torns d'espera, sinó que cada matí tenia una llisteta amb les persones amb visita domiciliària i, en arribar després de les visites, obria la consulta i atenia els que hi eren fins que se n'anara l'últim. Això significava que alguns dies acabava prompte i altres acabava tardíssim. Era un treball a temps complet que implicava estar disponible vint-i-quatre hores i durant tot l'any. Ens conta que no començà a tindre algun dia lliure fins que no s'obrí el primer ambulatori. En eixe moment, a més a més, es va tindre per primera vegada un pediatre [10 min.]. Abans de tindre'n, conta, ell i el seu company ho feien tot, independentment que fóra un part, una cura o qualsevol altre tractament. Els parts, és clar, encara és feien a casa.

Explica com la Segregació, l'adhesió del poble al sistema sanitari de Borriana i el final de la dependència territorial respecte de Vila-real, va vindre acompanyada de l'obertura del primer Ambulatori. A partir d'este moment deixaren de passar consulta a casa i, a més, començà a ser possible tindre un substitut quan estaven malalts. La nova relació amb Borriana també fa que comencen a fer-hi guàrdies. El trasllat de les urgències a Borriana va ser un canvi important, ja que va permetre que, per primera vegada no era necessari que estigueren sempre disponibles i van poder gaudir de vacances.

Està casat i té una filla. Conta que en els primers viatges anaven els tres en la moto, amb la xiqueta al mig. Així van fer fins que van tindre la sort que els concediren el cotxe. En eixe moment els cotxes s'havien de sol·licitar. Explica com, mitjan el col·legi de metges, tenia una miqueta més de possibilitats que se'l concediren. Ell va tindre sort, hi havia, però, gent que esperava durant molts mesos per tal d'aconseguir-lo. Es va plantejar comprar-se'n un de segona mà perquè de vegades resultava molt complicat anar amb moto, depenen d'on tingueren la cita.

LA SALUT AL POBLE

D'una banda, hi havia malalties produïdes per tindre animals a casa **[15 min.]**. D'altra, el fet de no tindre clavegueres generava molts casos d'intoxicació per causa de l'aigua. Ens conta que era molt comú que les fosses sèptiques estigueren al costat de les cisternes, i això era molt arriscat, perquè freqüentment es produïen filtracions. Explica que un dels problemes era que, tot i que hi havia aigua potable, molta gent preferia beure de la cisterna perquè l'aigua feia menys sabor a clor. Quan es van fer les clavegueres este problema va perdre importància.

Conta que a poc a poc anaven aconsellant per tal que s'evitaren alguns costums que resultaven dolents. En higiene, per exemple, es va millorar molt. Insisteix també que realment no hi havia mitjans. La clau va ser la combinació del procés de millora del serveis (clavegueres, etc.) amb alguns canvis als costums. En l'entrevista s'anomena "la cucarata" o grip espanyola i que els primers casos de la província de Castelló tingueren lloc a les Alqueries i que va ser una epidèmia que afectà d'una manera especialment forta al poble.

EVOLUCIÓ DE L'ESTUDI I L'EXERCICI DE LA MEDICINA

Conta que té llibres de medicina de son tio i del seu avi i, com anècdota, comenta que, la majoria, tenen títols com "El arte de curar tal cosa" o "El arte de curar tal otra". Parla també d'algunes ferramentes com la trompetilla que es gastava abans de la invenció del fonendoscopi.

Un altre aspecte que ha canviat és la presència de dones en la facultat de medicina. Don Octavio diu que ara hi ha una majoria de dones en els hospitals i que, en canvi, quan ell va estudiar la carrera només n'hi havia dos (monges). Explica com elles tenien permís per fer exploracions sols a determinats pacients. Per exemple, únicament podien fer autòpsies de dones i de xiquets i xiquetes. Està parlant de la postguerra.

SITUACIÓ AL POBLE: LES DONES I L'ANALFABETISME

La dona era dona de casa. Diu que la seua dona no té pensió perquè no ha treballat mai. També diu que, a banda d'encarregar-se de la casa, agafava els avisos i, quan ell tenia molta faena, li ajudava omplint receptes i amb altres tasques semblants. La resta de dones del poble treballaven especialment durant la temporada de la taronja. Treballaven al magatzem durant moltes hores i cobrant-ne molt poques. Comenta que moltes vegades anaven també dones majors que no tenien pensió.

Conta que, quan era nouvingut al poble, es va sorprendre al veure un grup de persones majors al carrer arremolinades entorn d'un home que llegia el diari en veu alta. No va comprendre molt bé l'escena i, en arribar a la seua primera visita, va preguntar a la gent de la casa perquè llegia l'home. Li van explicar que eixe home sabia llegir i molta gent hi anava perquè els llegira el diari. **[20 min.]**

D'entre eixes persones majors que no sabien llegir, les dones que treballaven al magatzem de taronja eren especialment vulnerables i tenien problemes amb qüestions bàsiques com cobrar les nòmines. Per fitxar només signaven amb l'empremta del dit i mai no sabien per quants dies les estaven pagant. En este sentit, la situació millorà bastant quan es va organitzar una miqueta millor el magatzem i donaren a cadascuna una cartilla de la taronja amb la què podien fitxar de manera automàtica.

FAMÍLIA I EDUCACIÓ

Els metges de la seua família eren el seu avi (a qui no va conèixer) i son tio. Son pare era comerciant. Sa mare tenia la il·lusió que fera carrera. El batxiller el va fer per lliure i se n'anava a examinar-se a València, exceptuant el dos últims cursos, en què necessità un ajut extra i va estar preparant-se a la capital. Ell vivia a l'Alcúdia i, encara que estudiava de manera independent, va arribar a la conclusió que no aprovaria mai si no tenia més ajuda. Es comparava amb amics que estaven preparant-se en acadèmies o col·legis i veia que realment no sabia res. [25 min.]. Fins a eixe moment s'havia examinat a Xàtiva, al Lluís Vives de València..., a diferents llocs. Com que pareixia difícil que aprovara sense més ajuda, a sa casa feren un gran esforç perquè poguera anar-se'n a estudiar a València a una acadèmia. La directora era del poble i li ho va facilitar. També va tindre ajut de diverses persones del poble, com ara un senyor major, farmacèutic, que li ajudà amb física i química. La carrera la va fer a València.

ELS REMEIS NATURALS, LES ANÀLISIS I ELS HISTORIALS

Hi havia alguns remeis naturals, com el control de la tensió arterial amb fulles d'olivera. El remei que ell receptava era molt semblant: *Rauwolfia serpentina*, que portava una base de fulles d'olivera. També prenen moltes tisanes que, en general, els anaven bé. Es coneixien molt les plantes i les seues propietats, també els diferents tipus de bolets. Conta com ell, que no diferenciava els bolets, anava a arreplegar-ne i en tornar a casa, abans de menjar-ne cap, anava a la casa veïna i un home major que sabia molt li deia quins eren bons i quins no. De quinze o vint arreplegats, diu, de vegades no n'hi havia més d'un parell de bons. [30 min.]

En eixa època es començà a controlar la tensió i a utilitzar el tensiòmetre. A Vinaròs tenia un company ja jubilat que li contà com prenia la tensió: prenia el pols i, si en fer-ho notava una tensió com de corda de guitarra, feien una sangria per abaixar-la. Ell ja no ha fet sangries, però conta que el metge anterior sí que en feia i que al poble s'han fet amb sangoneres. L'expectativa de vida eren uns 40-60 anys.

Tampoc no es feien anàlisis de sang. A Borriana i havia un analista que sí que en feia, però no era molt comú. El procés era el següent: es treia la sang, es portava al laboratori, es posava en la *cámara de tomas*, que estava micro-quadriculada, ho posaves en el microscopi i es treia la mitja proporcional. A hores d'ara els microscopis elèctrics ja fan el càlcul i no es necessari anar comptant els components de la sang per tal de traure conclusions d'una anàlisi. Ell ha viscut molts anys d'evolucions de tot tipus en el camp de la medicina. Ara els resultats són molt ràpids. Abans requeria d'un treball molt meticulós i de molt de temps. Després per mesurar la glucèmia es gastaven tires reactives que indicaven els nivells amb diferents colors. En eixe moment hi havia tanta hipoglucèmia com hiperglucèmia. Ara, en canvi, es pateix més de la segona i la primera pràcticament ha desaparegut.

Els historials eren bàsicament de memòria. No hi havia historials en paper, de manera que només el metge, el malalt i, segons el cas, la família del malalt, estaven informats de cada situació. Conta que, per exemple, quan es detectava un càncer no es podia fer res. Ara, diu, es curen més del 80% dels malalts de càncer, gràcies als mitjans de què disposem. Explica també que eren difícils de detectar per diversos motius, un d'ells era que les dones normalment no anaven a que les feren exploracions (de càncer de mama) i que, de vegades, en detectava algun quan anaven a la seua consulta acatarrades, perquè com que era necessària l'exploració notava una massa estranya i demanava més proves a l'hospital. Així i tot, una vegada diagnosticat no es podia fer res.

L'HABITATGE

El metge que es retirava li va aconseguir un pis per a viure: va parlar amb una família que tenia un pis a mig acabar dalt d'un magatzem i els va dir que l'acabaren perquè poguera instal·lar-se allí el nou metge. Així i tot, quan arribà encara no estava acabat. La família de la casa, però, els va acollir a sa casa mentre que s'acabaven les obres i li va deixar una habitació perquè la gastara com a consulta. Sí que hi havia una "casa del metge", però era del titular, que estava a Vila-real; la casa estava tancada i ni tan sols la gastava quan havia d'anar de tant en tant al poble a fer alguna gestió. De fet, conta que la majoria d'eixes gestions les feien el seu company i ell, tot i que el titular signava com que les havia fet.

En eixe moment les Alqueries consistien a: el carrer Sant Jaume, el grup antic *18 de julio* (darrere del bar dels ciclistes), el carrer José Izquierdo i el carrer Borriana. Ell conserva la placa del carrer Borriana, que tenia el numero 155 **[40 min.]**. Casualment, quan va morir el seu amic, el farmacèutic, el fill d'aquell va trobar entre els seus papers una sèrie de fórmules magistrals i li va dur les que va fer ell. Ens parla amb molta familiaritat i estima d'este bon amic i company.

En un principi ell no volia tindre una casa pròpia, perquè la seua intenció continuava sent anar-se'n cap a València. El Mossèn de llavors, Mn. Juanito, un gran amic per a ell, li insistí que s'havia de comprar una casa, tot i que la venera si després se n'anava. A la fi el va convèncer. S'agafà l'última del carrer i conta, com anècdota, que son pare s'indignà molt perquè s'haguera comprat una casa en mig dels horts. Encara no estaven construïdes i eixa zona estava ocupada bàsicament per tarongers. Conta també, que després els seus pares, que han faltat, van viure també a sa casa **[45 min.]**.

LA IGUALA

Abans els metges, a banda del seu salari, tenien un pagament extra: la iguala. Eixe pagament es realitzava perquè la situació de la Seguretat Social era molt dolenta. Així, els contribuents, el veïnat, tenien l'opció de aportar una xicoteta contribució que, ens diu, era totalment voluntària, però que realitza quasi tothom; que havia estat prèviament estipulada. Tenia caràcter trimestral. Explica que quan estava de titular en un poble (que no era el seu cas en les Alqueries) cobrava unes 9.600 pessetes a l'any i havia d'atendre a la beneficència, revisió de quintos, assistència al veïnat, inspecció dels locals, la higiene sanitària del poble... Tot això havia de fer-ho de manera oficial, donant parts setmanals. Sense la iguala no era possible arribar a fer totes eixes coses. Més endavant, quan va millorar la Seguretat Social la iguala es va suprimir. Van avisar els veïns que a partir de l'any següent ja no pagarien iguala.

Explica que a les Alqueries la iguala era la mateixa quantitat per a tots, però que en altres pobles hi havia iguals de primera, segona i tercera i que les persones més riques pagaven més. Comenta que en alguns pobles la gent que no tenia molt no pagava i que, de vegades, no pagaven en diners, sinó portant-li al metge coses dels seus cultius de tant en tant.

Ell va començar a exercir entre els anys 1956 i 1957, i explica que les coses han canviat molt des d'aleshores.

MÉS SOBRE SER METGE AL POBLE I ALGUNES ANÈCDOTES

Parlant de com han canviat les coses, ens conta una anècdota molt simpàtica. Diu que durant la carrera, després de fer uns exàmens a València, un amic seu borriàner volia tornar-se'n cap al poble i li demanà que li enviara la seua cartilla amb les notes a Borriana. Quan ell

li demanà l'adreça, l'amic li digué que amb que posara "Juan Arnau. Borriana", era prou [50 min.].

En arribar a Alqueries, va reprendre el contacte amb este amic borrianer, ja que estava molt a prop. Explica que els fills d'ell li diuen "tio" i que, tot i que l'amic ha faltat, continua en contacte amb la dona. Ja vivint a les Alqueries, es va trobar a Borriana una cosina-germana seua. Li va sorprendre descobrir que tenia família per ací.

Finalment va ser metge titular del poble. En un principi estava l'obra sindical *18 de julio*, a la qual pertanyien tots obligatòriament. I a banda de totes les cartilles que hi havia (dels agutzils, dels empleats d'algun sindicat, etc.), estaven les cartilles agrícoles i les dels autònoms.

ELS METGES COM A FORCES VIVES DEL POBLE

Mai no li ha agradat ser part de les "forces vivies". Li incomodava haver de seure a la primera fila en l'Església, seure al costat de l'alcalde, del jutge...; en qualsevol reunió tenia posició de titular, i considera que, en moltes ocasions, no havia ni d'intervenir, per la qual cosa pensa que no tenia molt de sentit eixe protocol. També tenien obligació d'anar a les processons. Si no anaves, diu, estaves criticat tota la vida. En este sentit, la confiança de les persones del poble i les bones relacions amb elles era una clau fonamental del seu treball. Ens conta que tractava tant a persones molt devotes com a altres que no ho eren tant i, evidentment, havia de tindre bones relacions amb totes elles. Considera que per ser metge és fonamental no mostrar les teues idees, inclús a hores d'ara, i prioritzar la bona relació amb tot el poble. Eixe tipus de confidències estaven reservades a grups menuts de gent molt propera, amb la resta de persones tenia una bona relació, però evitava eixe tipus de converses, especialment les relacionades amb la religió i la política.

RELACIÓ AMB LES PERSONES DEL POBLE

Conta que va ser una miqueta difícil adaptar-se al poble, però que també pensa que és important ser capaç de fer-ho. Per il·lustrar esta idea explica com va estar exercint a un poble en què tots portaven boina i se'n va comprar una. Després van començar a portar jaquetes de pana i ell va fer el mateix, comprar-se'n una [55 min.]. Explica que si no podia portar el poble al seu nivell (econòmic) li semblava important ser ell qui se n'apropara. Per això, si la gent del poble no podia permetre's vestir com ell, sí que podia ser ell qui es vestira com ells. Feia ús de la vestimenta com una forma de ser una persona més dins del poble. En este sentit, considera, a més a més, que les persones del poble han estat molt comprensives amb ell en molts sentits, especialment amb les seues errades.

Insisteix que ho ha fet tan bé com ha pogut i sabut; i que les persones del poble han sabut veure-ho. Parlant de la confiança de les persones i del seu interès per fer-ho tan bé com fóra possible, diu que quan no tenia molt clar un diagnòstic de vegades avisava el seu col·lega perquè anara a veure també el malalt. Conta que, quan el seu col·lega se n'anava, la família, molt agraïda, li preguntava si estava d'acord amb el diagnòstic d'aquell. En este sentit, considera que també ha realitzat un paper de conseller i confident. Diu que inclús de vegades demanava una tercera opinió i entre tres metges decidien el tractament més adequat. Més amunt, diu, demanar opinió a altres metges era més difícil per causa de l'aïllament dels pobles, però considera que també es buscava la manera de fer consultes i s'intentava diagnosticar de la millor manera. Explica que moltes vegades recorria a un col·lega de Morella, que era un gran professional i que s'apropava a veure el malalt.

QUEDAR-SE A LES ALQUERIES

Sempre ha volgut tornar-se'n prop del seu poble, més cap a València. Tot i que no volia tornar al seu poble. Així i tot, la seua filla tenia amistats al poble, s'havia criat allí, i després, quan es casà al poble i nasqué allí el seu nét, va decidir quedar-se definitivament **[60 min.]**.

En acabant l'entrevista, ens parla d'un amic seu de l'Alcúdia que no va naixer allí sinó a Tabernes Blanques i que acaba de ser anomenat fill adoptiu de l'Alcúdia. S'emociona parlant-nos de la *morrinalgia* (barreja de *morriña* i nostàlgia) que encara sent cap a l'Alcúdia.